

Slovenski pregovori in reki

† Duh. svetnik I. Šašelj

Prilike in reki

- Beži, kakor da mu gori za petami.
 Denarja ima več ko ciganska družina grehov.
 Drži se kakor bi bil pil čmeriko.
 Drži se resno ko na sodnji.
 Ga drži ko birič tata.
 Ga drži ko pajek muho.
 Ga je dobil v svojo mrežo kakor pajek muho.
 Ga objedajo kakor ose hruško.
 Ga preganjajo kakor steklega psa.
 Ga vodi kakor cirkuškega medveda. (Prim. KŠ 52.)
 Gad se je ugriznil v svoj rep.
 Glasen je kakor mlada lastovka.
 Godi se mu dobro kakor črvu v loju.
 Godilo se mu je dobro kakor lačnemu komarju ob veliki vročini med kopalci.
 Govori, kakor bi veter zavijal okrog oglov.
 Hlod je svoje teslo našel.
 Ima sorodnikov kakor bi jih počesal.
 Ima pravico kakor pes v cerkvi.
 Ima že spet kako hudobijo za bregom.
 Izbira kakor hruške iz košare.
 Izgleda kakor oskubljen srakoper.
 Je bil nasmejan ko najbolj jasen dan.
 Je čemereren kakor hudouren oblak.
 Je dolg kakor fižolovka.
 Je gledal ko lesen bog.
 Je gluhi ko tnalo.
 Je kakor ogenj v slamnati strehi.
 Je mehak ko lipov les.
 Je nedolžen ko berač, da ima uši.
 Je nagel ko misel.
 Je nagel ko vrtavka.
 Je nataknen ko sršen.
 Je natančen ko ura.
 Je obsedel kot bi pognal korenine.
 Je rdeč ko kalin.
 Je resen ko da je v cerkvi.
 Je rumen ko star vosek.
 Je siva ko božja ovčica.
 Je tak kakor kokoš, ki sili v kurnik, dokler je zunaj; ko je pa v njem, pa ven sili.
 Je trden ko drenov klin.
 Je uren kakor gasilski voz.
 Je zapet do ušes.
 Je živ ko iskra.

Jezik mu je tekel bolj od kolovrata.

Jih je kakor listja in trave.

Jo je vrgel kakor otrok nagnito jabolko v drevo.

Kaj moraš biti ti na vsaki kaši!

Kjer ima on svoje prste vmes, ni sreče.

Kolne kakor brodnik (nekdanji brodniki po Savi od Ljubljane mimo Zidanega mostu do Zagreba so bili znani, da so močno kleli, od tod ta pregovor: Gl. Etnolog, knj. XIII, 1940, str. 48).

Kopni kakor slana na soncu.

Krohotal se je kakor bi orehe razsipaval.

Lica rdijo ko mak.

Mimo čeri in kleči.

Moj jezik je suh kakor žep.

Molči kakor miška v luknji.

Molči kakor riba.

Molči ko bukov štor.

Ne bo te slana vzela, ne!

Nebeško sem se veselil!

Nima ne počenega groša.

Nima strehe, ne sklede.

Noge se tresejo kakor listje na trepetliki.

Obetaš kakor golob, ki pravi, da bo kupil kozo, pa je še do danes ni.

Obležal sem ko snop na požeti njivi.

Pije lko žolna.

Počasi se žabe koljejo.

Po debrih in rebrih.

Potrebujem ga kakor oči v glavi.

Poznam ga ko svoj lastni žep.

Pravica je z glavo in nogami na njegovi strani.

Preži name kakor pajek na muho.

Priden je ko zel.

Raztegnil je na dolgo ko kurja čeva.

Raztepli so se ko ovce pred volkovi.

S tem človekom ni dobro kaše pihati.

Se drži kakor bi bil glistav.

Se drži kakor kmečka nevesta.

Se ga drži kakor klop kože.

Se ga boji kakor hudič križa.

Se ga bojim kakor kamen toče.

Se ga nabere ko mlad pes bolh.

Se je bal ko neizpovedanih grehov.

Se je košatila kakor pravica.

Se je pripravljala kakor kokoš k jajcu.

Se je razneslo kakor puh ob vetru.

Se je upogibal ko kukavica.

Se tako drži ko čiška mula.

Se mu godi ko ptičku v raju.

Se vrti ko kukavica.

Sem sam kakor božji volek.

Si zmirom stari zajec.

So se ga otepali kakor ose.
So se kakor gosenice razpasli po vsi deželi.
Speljal se je na smolo.
Sta prijatelja ko dva prsta.
Sta se sprla kakor za pokrajcarske pipece.
Stali so kakor apostoli pri Gospodovem vnebohodu.
Šlo je vse gladko ko namazano.
Štrena se razmotava.
Ta ima namazan jezik.
Ta kraj je Bogu za hrbtom.
Ta ima dobro nabrušen jezik.
Ta se je pa dobro usedel (na dobro priženil).
Ta vodi vodo na svoj mlinski kamen.
Tak je kakor bi mu v žepu gorelo.
Tak je kakor pes na kost.
Tako laže, da sam sebi veruje.
Tako malo ga porajta kakor belega konja.
Tako si mi ustregel kakor če bi dal žejnemu piti.
Tako si mi ustregel, kakor bi mi slepo oko odprl.
Teh ceremonij je pa še za škofovo mašo preveč.
Temu ne bo petelin več dolgo pel (kmalu bo umrl).
Ti komedija pod loncem!
Ti bo pa zopet kaj splel za hrbtom!
Ti misliš s tujo glavo in s tujimi možgani.
Tiči kakor muha v pajčevini.
To je vinska kapljica, da bi jo pil sam Jezus pri zadnji večerji.
To ni zrastlo na tvojem zeljniku.
To ni vredno ne počenega groša.
To tako potrebujem ko čevljar kopito.
To vino je za biriče obhajati.
Tudi jaz nisem iz repe.
Trmast je kot drenova korenina.
Ubog kakor Lazar pod mizo.
Ujel se je v lastno mrežo.
V goščo in gozd.
V jajcu išče dlake.
Varen je, kdor plava na angelskih perotih.
Voha denar ko pes zajca.
Vpije kakor bi živ gorel.
Vse pojde kakor po maslu.
Vse je šlo kakor po loju.
Vzel je podplate pod pazduho pa je odšel.
Z jezika obira bolhe.
Zaklel je, da se je hiša stresla.
Zapuščen ko kamen na cesti.
Zbira strup ko modras v griži.
Zdaj imaš iz groša drobiž.
Zdaj pa imaš neslan krop.
Zvit ko ovnov rog.
Živi iz rok v usta.
Živi kakor gosenica v zelju.

Modrost in skušnje

Ako se dosti moži jih in ženi o pusti, pride jih dosti na oklic in ljudem v čeljusti.

Amerikanski denar je kakor pena (nima teka).

Beseda se v vsakih ustih malo zredi.

Beseda tudi nekaj velja.

Bog je dal, Bog je vzel.

Bogastvo nima korenin.

Boljša je pest domače zemlje, kakor na tujem so zlate gore. (Prim.

KŠ 26.)

Boljši je v miru v oblicah krompir, kakor pečenka tam, kjer je nemir.

(Prim. KŠ 26—7.)

Boljši škrjanec v rokah ko orel v planini.

Boš že potrpel, pa če bi tudi drva na tebi sekali, saj ne bo dolgo.

Če Bog dom varuje, sreča v njem stanuje.

Če konj v vodi stoji, mu ni treba žvižgati (da bi pil).

Če ljuba ti je snaga, sam spravi gnoj od praga.

Če pride satan v cerkev, se spravi precej na oltar.

Če ubog berač drugemu kaj da, se vesele angeli v nebesih.

Človeško življenje ni žoga.

Dan ima oči, noč pa ušesa.

Daljava — in pa lahka sprava.

Danes s tačicami, jutri s krempljčki.

Dekle, pridne in poštene, so bolj redke ko zlat denar.

Delo je zdravilo.

Dober biti je težko.

Dober pastir hodi pred ovcami.

Dober pastir ovce striže, ne dere.

Dobra volja vse premore.

Dobro je na novo mašo iti, tudi če ima človek nove čevlje raztrgati.

Dosti ima marsikdo, preveč pa nihče. (Bolje KŠ 191 Veliko...)

En slab gospodar je včasih boljši ko sto dobrih.

Eno samo poleno ne gori rado.

Gospodar, ki za mizo sedi, ne ve, kaj hlapec trpi.

Greh je v sladkor zavit strup.

Hiša je jama za denar notri metati.

Hudič lovi duše na sladke limanice.

Jaga je hudičeva bratovščina.

Jutro je modrejše od večera.

Kakor se nagne drevesce, tako bo rastlo drevo.

Kakršen pastir, tak pes.

Kar človek zastonj dobi, je najdražje.

Kar človek v treznosti misli, to v pijanosti govori.

Kar rado se ima, se zmirom igra.

Kar je Bog naredil, naj človek ne prenareja.

Kajža je rajža; če ni oče na rajži, pa ni kruha v kajži (kajžar mora hoditi okoli po delu, da kaj zasluži za družino).

Kdor Boga časti, srečno živi.

Kdor hoče peska, naj gre na Čatež (kjer imajo najboljši pesek v vsi okolici), kdor hoče žita, naj gre v Dobrnič (kjer je polje posebno ugodno za žita).

Kdor hudobnim prizanaša, ta dobrim škoduje.
 Kdor pri peči sedeč z nogami zvoni, naznanja, da mu je poginil pes
 (Prlekija — »Slovenec« 1940, št. 299).
 Kdor najbolj grozi, se najbolj boji.
 Kdor pride prosit, naj ne žali.
 Kdor prime za koprivo, se opeče.
 Kdor ne mara rož, ne more biti dober človek.
 Kdor rad kruh je, je zdrav.
 Kdor se v nevarnost poda, se v nevarnosti konča.
 Kdor služi, je do grla v luži.
 Kjer je dosti blaga, ni Boga.
 Kjer je Bog, je tudi križ.
 Kjer ljubezen vlada, ni treba dosti postav.
 Kjer ni Boga, je hudič.
 Kdor s sosedi rad v miru živi, s plotom posestvo si ogradi.
 Kdor v jeseni pogori, dvakrat pogori.
 Klen (riba) ima oči na vsaki luski (tako je previden).
 Ko si 20 let star, če nisi lep, ne boš nikoli; ko si 30 let, če nisi močan,
 ne boš nikoli; ko si 40 let, če nisi bogat, ne boš nikoli.
 Kranjec počasi (previdno) vozi.
 Krojač takrat zastonj ubode, kadar vozla ne naredi.
 Lačen želodec nima ušes.
 Lastavica z doma — sreča z njo odroma.
 Lastavke so rade, kjer so ljudje.
 Lakota je huda mati.
 Lisica ne krade blizu doma.
 Lisico je lahko zadeti, če ne drugega, vsaj njen rep.
 Ljubo doma — v naročju Boga.
 Loza (hosta) ima oči in ušesa.
 Majhen stolček, pa dobro drži.
 Mali lonci imajo tudi ušesa.
 Mali piskrčki veliko požro.
 Materina šiba je boljša ko beli kruh.
 Mošnja ne pozna ne sestre, ne brata.
 Možak se skriva v brado, ženska pa v ruto.
 Mrzle peči nihče ne objema.
 Na zemlji ni nebes.
 Na žgancih tropine pa kislega zelja — vse mine, ko pridem od dela.
 Naj človek pol sveta obteče, doma najboljši kruh se peče.
 Na vsem svetu se vse dobi.
 Najbolj gluhi so tisti, ki noče poslušati.
 Nazadnje se človek vsemu privadi, kakor osel batinam.
 Ne kaže vsake malenkosti obešati na veliki zvon.
 Ne sodi človeka po obrazu!
 Ne vtikaj glave v pesek!
 Ni nesreča, če ti kruh v med pade.
 Nikjer ni za vse prav.
 Nikdo ni tako hudoben, da bi ne imel tudi kake dobre lastnosti.
 Obljuba dela dolžnost.
 Obljubiti je moda, a izpolniti je škoda.
 Otrokom in ženskam ne krati igrač!
 Petelin je kralj na svojem gnoju.

Petje zdravic (pijančevanje) najbolj koristi zdravnikom in lekarjem.
 Pijanost več ljudi konča ko meč.
 Pijancu še luč ne sveti.
 Pisava razodeva človeka.
 Pes je več vreden (za osebno varstvo) ko dva revolverja.
 Pohlevna žena je biser vsake družine.
 Poleg bolnika je še zdravi žalosten.
 Ponos in trma — sta iz enega grma.
 Povsod nese žlica v usta.
 Pri žepu se vse neha.
 Riba na suhem pogine.
 Ruševac ima na vsakem peresu oči (tako je previden).
 S kruhom, soli — lice rdi.
 Saj še vsi prsti na roki niso enaki, pa bi bili otroci v družini!
 Skrb dela sive lase.
 Slovenska kri — ne fali.
 Služba je hudičeva družba.
 Smrdi kakor hudičevo govno.
 Snaga — k zdravju pomaga.
 Star panj se rad vname.
 Stara ljubezen če ne gori, pa tli.
 Starega človeka padec je smrtnica (smrtna ura).
 Stari gnoj na dvorišču pa stara dekle pri hiši, je enaka korist.
 Starost je sama na sebi bolezen.
 Tat, ki zna ukrasti, zna tudi skriti.
 Tepi se z gospodo za nož, le ti boš zgrabil za rezilo.
 Tolažba je poceni.
 Tujina je strup za mladega človeka.
 Uboštvo ni sramota.
 Ukradena stvar peče.
 V delu je čast.
 Večkrat so iz šale — nesreče že nastale.
 Velika glava veliko ve.
 Vsaka lastovka pozna svoje gnezdo.
 Vsi smo krvavi pod kožo in mokri pod jezikom.
 Z lepo besedo ti še graščine odpro.
 Za nič je pes, ki se pusti za rep prijati.
 Zakon brez otrok je kot oltar brez svetnikov.
 Zgodaj umre, komur se vedno mudi.
 Ženo spoznaš po moževi srajci.

O letnih časih, vremenu in zdravljenju

Česen devet boleznih odžene.
 Česna naveže — vse mu odleže.
 Eno leto strada živina, drugo pa ljudje (kadar je slaba letina).
 Jasna svečnica — žalostna kmetica.
 Kadar buče sadiš, se moraš lagati, da bodo debele.
 Kadar se razlije voda na široko, ni tako nevarna.
 Ko se lisica na ovsenem strnišču povalja, je njen kozuh že dober.
 Le ne obupaj, česnu zaupaj!
 Megla gre vsaksebi.
 Toča škoduje, če bi jo tudi v žaklju nesel čez polje.